

nis, clericorum scilicet et monachorum. tam presentibus quam futuris per ventura tempora succedentibus, qualiter monachi Sancti Martini Majoris Monasterii nostram adierunt presentiam, humiliter deprecantes ut ob amorem Dei omnipotentis et sanctæ Mariæ Dei genitricis simulque jam dicti confessoris Martini, quandam ecclesiam Navoii nomine ad altare sanctæ ac beatissimæ Virginis Mariæ pertinentem, eis emere emptamque possidere in perpetuum concederemus. Quod ita facimus, Hilgodio milite, cui de nostro beneficio pertinere videtur, assensum præbente. Coemunt ergo eam et minimo pretio in posterum sibi vindicant ab Roberto quodam vassallo, et a duobus filiis ejus Arnulfo, et Notberto, et matre eorum; qui eandem ecclesiam de Walverio filio Gaucelini tenent, sub cujus jussu et assensu Sancti Martini monachis venantur conditione de reliquo habendam concedunt. Habent itaque..... et tenent, et absque ulla inquietudine alicujus episcopi seu alicujus hominis ab hodierna die et deinceps monachi Deo et sancto Martino inibi famulantes præfatam ecclesiam et quidquid ad eam pertinere videtur, secure teneant atque possideant. Consistit autem hæc ecclesia in pago Vindocinensi haud longe ab ipso castro seposita. Nomina vero testium qui ad hoc audiendum producti fuerunt inferius adnotata continentur: Theodericus capicerius, Sigo præcentor, Hillegarius Pupilla, Giroinus, Rainaldus vicedominus, Girardus Bodellus, Gauslinus. »

II.

De Jeranivillare per precariam dato Gradulfo militi, et de Palisiaco in recompensatione ab eo dato.

Ante annum 1024.

[GUERARD, *Documents inédits sur l'hist. de France*, tom. I, pag. 99, du Cartulaire de l'abbaye de Saint-Père de Chartres.]

« In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis, Patris videlicet, et Filii, et Spiritus sancti, FULBERTUS, Gratia Dei, Carnotensium episcopus, et abbas Sancti Petri monasterii MAGENARDUS, et congregatio fratrum.

« Notum esse volumus sanctæ Dei Ecclesie fidelibus universis, presentibus atque futuris, qualiter ante nostram presentiam veniens miles quidam, nomine Gradulfus, humiliter expetivit ut de quadam terra nostri prædicti monasterii precariam sibi faceremus, et ipse, pro recompensatione, quemdam alodum

A suum delegaret nostris usibus, ea videlicet ratione ut quantum viverent ipse et uxor ejus, nomine Oda, in cujus dote est prædictus alodus, utrumque tenerent; post decessum vero eorum, utrumque fratribus remaneret. Cujus petitionibus libenter acquievimus, per assensum Odonis comitis, in cujus comitatu sunt utraque terræ de quibus est sermo. Nostra siquidem terra, quam per precariam poscit habere, in Carnotensi comitatu posita, vocatur Jeranivillare, et illi alodus quem recompensat, in Droca sensu (B.; Doregani) comitatu super flumen Blesis, positus nominatur Palisiacus. Nostram itaque terram Jeranivillare eo tempore Gradulfo supra nominato per precariam concedimus, ut quantum ipse advixerit, et prædicta ejus Oda uxor, utrumque teneant; post decessum vero eorum, et terra quam damus, et alodus jam nominatus, quieti et solida ad usus fratrum perveniant. Placuit iterum ut hæc nostra conventio in duabus chartis scriberetur, quarum unam prædictus miles haberet, altera vero nobiscum remaneret. Et ut hæc notitia permaneat firma, nostra nomina assignavimus et comitis Odonis, eorumque qui huic negotio maxime interfuerunt nomina subnotavimus:

S. Fulberti episcopi.

S. Odonis comitis.

S. Magenardi abbatis.

S. Durandi decani.

S. Arnulfi.

S. Marcuini.

S. Richerii.

S. Beringerii.

S. Wadrici.

S. Letaldi.

S. Christophori.

S. Gauzberti.

S. Guinefredi.

S. Otberti.

S. Huberti.

S. Huberti.

S. Rodberti, et cæterorum. »

Post mortem quidem Gradulfi et uxoris ejus Oda, de supradictis terris multa mala perpessi sunt monachi a parentibus prædictorum, dicentibus jure sibi competere quod parentes eorum ante se visi sunt tenere. Unde monachi, infinitam pecuniam dantes, tandem, Deo opitulante, in suis usibus retorserunt.

VITA SANCTI AUBERTI

CAMERACENSIS EPISCOPI,

AUCTORE, UT VIDETUR, SANCTO FULBERTO.

(Apud Surium, 13 Dec.)

Digitized by Google

plurimum inanimiter excitati, popularis auræ gratiam captantes, dum se infirmos tolerandis laboribus sentirent, non simili labore, sed consorti errore, ad scribenda gesta sæcularium virorum se studio accinxere; qui, dum vitam aliam nesciebant, hoc sibi ad quemdam quasi fructum beatitudinis proficere aestimabant, si scribendi occasione, ingenia suæ solertix in memoriam posteris reliquissent. Sed lectorem meum super his obsecro quid alter alteri, quid sibi uterque præstitit talibus studiis? Quid enim Dardanus ductor aut Rutulus ferox suo Maroni, aut iste contulit illi, cum corpora vermibus, animas dedere sævis ignibus? Digno plane, sed flenda, errorum suorum remuneratio! Nihil ad veram beatitudinem hæc eorum intentio aspirabat quos constat suorum fructum laborum quæsisse in rebus, quibus nulla sibi oriretur causa salutis, nec profuturi essent ad memoriam peritatis. Sed quia scriptum est: In memoria æterna erunt iusti (*Psal. cxi*), licet eis nostra fragilis memoria non sufficiat ad propriam gloriam quorum nomina in libro vitæ sunt scripta, tamen dignum valde est et summe utile eorum ad laudem Domini imitanda gesta recolere quorum vita sanctitatis profutura est ad ædificationem legentibus, et ad æmulationem virtutum audientibus. Igitur non fretus solertis ope ingenii, sed Spiritus sancti gratia fidens me posse juvari, pauca quidem e multis scribere proposui quæ per beatum Aubertum superna gratia ad laudem sui et ostensionem fidelis sui confessoris dignata est operari. Quæ etiam probatissimorum virorum relatione didici, aut sparsim in sacris chartulis scripta reperi, ut habeat sanctum ejus collegium ad laudem Conditoris quo se die solemni in divinis cultibus exerceat, et ad æmulationem sancti operis quo proficiat. Qua in re lectorem meum obsecro ut, si fortasse incultus sermo peritas aures perculerit, discat imperitiæ veniam dare, cum sciam in humanis partibus nihil perfectum esse; nec tantum periclitetur apud eum audacia scribentis quantum valeat dignitas imperantis. Id vero lector a nobis curiosus requirere non debet ut beati viri gesta continentini ordine scribantur, videlicet quibus oriundus natalibus, quibus initiis sancta infantia, quibus adolescentia miraculis claruit, dum intelligat miraculorum ejus summam et magnam partem a nostra notitia latere. Quod certe dubium est utrum id scriptorum ignaviæ debeat imputari an justo Dei judicio ascribi, qui *stellas claudit quasi sub signaculo* (*Job ix*), dum, videlicet exigentibus peccatis malorum, vita absconditur bonorum.

I. Igitur humanæ perditionis sortem miseratus Deus et Dominus noster Jesus Christus, peractis paternæ dispositionis sacramentis, et ad cælum rediturus novamque victricis carnis gloriam paternis

gantem veritatis lumine illustrarent, et virulenta antiqui seductoris semina de agro Ecclesiæ constanter reseccarent. Hujus Dominicæ institutionis exsecutores primi discipuli, deinde successores eorum, sancti videlicet doctores exstiterunt quos in fine senescentis mundi ad excolendas mentes fidelium providentia divina præordinavit. Qui spirituum talenta donorum a summo Patrefamilias accipientes et, prædicandi negotio, ad usuram animarum expedientes, tanto impensius amplificare studuerunt quanto certiores erant de remuneratione Largitoris, et evangelica sententia conterriti de damnatione torpentis servi. De quorum numero sanctus vir, dominus Aubertus et sacerdos Christi probatissimus, refulsit, temporibus Dagoberti regis Francorum Inelyti. Qui, ab ipsis sacræ pueritiæ annis, superna gratia aspiratus annosos viros sancti præibat moribus. Litteralibus denique studiis traditus et ecclesiasticis sanctionibus decenter informatus, per gradus singulos proficiens, succedentibus virtutum incrementis, proventus est ad culmen sacerdotalis honoris. Ex gente itaque sorte mortalis naturæ contigit Albertum Cameracensis sedis episcopum, deposito carnis onere, de hoc mundo transiisse. Divina igitur operatione cuncta salubriter disponente, Aubertus vir conspicuus et successor emeritus, proficiens de virtute in virtutem, ejusdem sedis pontificalem sortitus est dignitatem. Porro humanæ salutis Auctor, præscius antiquum hostem tanto ardentius gregem Dominicum insecuturum quanto vicinius, instante fine sæculi, sciret nihil superesse quod ad tentandum artibus suis ulterius potuisset, adversus tyrannidis ejus imperium validum defensionis nobis paravit obstaculum, dans nobis Aubertum, videlicet gregis sui pastorem vigilantissimum et custodem animarum fidissimum.

II. Constitutus autem in sede pontificali, qualis quantusque in ea vixerit, non est nostræ possibilitatis evolvere. Altius enim eminent quam ullo sermone includi valeat. Animalis enim homo percipere non potest quantus hic fuerit in oculis summi Creatoris, cui nihil erat commune cum amatoribus mundi, præter quod curæ pastoralis necessitudine videbatur orctari; quam si inoffense declinare potuisset, vera fides est quia eremum potius quam monasterium delegisset. Frequentabatur igitur a populis, ex vicinis et procul remotis urbibus catervatim ad eum confluentibus. Qui, eximix conversationis fama excitati, videre eum anxie sitiebant. Jam vero, nisi sexus alternus impediatur, cum personæ dignitati faveat, videas reginam Austri requirere sapientiam Salomonis, regem videlicet festinantem ad consulta pontificis. Nam Dagobertus, qui tunc temporis inter Francigenas regni monarchiam regebat, celebrerrimæ opinionis nuntiis semel excitatus, deposito fastu

beatitudine, de iudicii metu, de spe æternitatis familiari colloquio præmoneret, ille eum libenter audiebat et audito eo multa faciebat; non, ut incestus Herodes videbatur audiisse Joannem arguentem, sed Ezechias fidelis Isaiam consolantem. Verum æstimari non potest quanto regis animus resultabat gaudio quod tanti viri hospitio recipi, benedictione foveri, colloquutione meruisset ædificari. Igitur ne ingratus tantis beneficiis videretur, æstuabat animo quonam modo uberius sancti viri gratiam sibi conciliaret. Tandem a quodam familiari ejus audivit hoc nullo alio pacto facilius se posse promereri quam si res ecclesiæ Beatæ Mariæ, cui ipse Pater venerabilis, Deo auctore, jdeserviebat, de suo jure agendas curaret: nihil enim in rebus transitoriis episcopo placere præter quod expenderetur in usus ecclesiæ. Tunc rex, ut erat hilaris dator, fratribus qui in oratorio Beatæ Mariæ famulabantur unum regalis munificentiae fiscum donavit ad subsidia temporalia fratrum, cui Oveng antiquitas nomen imposuerat.

III. Sed nos dum regis mansuetudinem extollendo prædicamus, in viro Dei quanta fuerit humilitatis constantia non tam æstimare quilibet potest quam admirari; qui, inter tanta regis sedulitatis, nullo vanitatis tentamine supplantari potuit. Quod vitium in multis nimium experti sumus, quos ad unius homunculi salutationem aut simulatricem adulationem videas facile jactantia spiritu inflari. Qui si aliqua figura vel falsa hominum æstimatione egisse dicerentur, procul dubio se prophetas æstimarent, cum dona non accepissent. Sed nullo impulsu jactantia ab arce humilitatis vir justus dejici poterat, cui etiam ipsa pontificalis honoris sublimitas, quæ plerisque pompæ fomenta ministrare solet, plus abjectionis materiam præstabat. Quin etiam cum aliquando, ex occasione cujusdam miraculi, clamor populi excitaretur, ille altiori consilio vulgi admiratione compscere nitēbatur, opus illud dicens non suæ fuisse fidei, sed divinæ virtutis, pie secum reputans meliorem esse infirmitatis conscientiam virtutum vanitate, ut cum Apostolo videbatur dicere: *Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi (I Cor. xii).*

IV. Unde nisi hodierna Patris nostri solemnitas in laudibus Regis superni nos attentius astringi commoneret, eos, nimirum quos adversus sanctum virum requirentes signa scandalizari audivimus, oportuerat evangelicæ severitatis verberare contundi, quæ dicit: *Generatio mala et adultera signum quærit (Matth. xii)*, ut, Pharisiacæ livoris vitio ad purum excocto. fidei evangelicæ verba pensarent; quæ,

olim ad invisibilem finem pertraherent, dum, per hoc quod mirum foris agebatur, hoc quod intus operabatur sentiretur. Nunc autem vita, et non signa quærenda sunt, quia operante Deo numerositas fidelium excrevit. Sed ne forte quilibet hoc beatum Authbertum indigere arbitretur ut, ad excusandam signorum inopiam, nos de vita potius quam de miraculis loquamur, certe præter illa quæ, ut jactantiam vitaret, occultavit, neque in hominum notitiam passus est pervenire. Multa quidem sunt quæ hominibus innotuere, neque enim celari poterunt; ex quibus æstimari potest quanta illa fuerint quæ, teste nullo, solus exercuit. Verum enim vero cum Scriptura dicat: *Gloria patris est filius sapiens (Prov. x)*, ea fidelibus auditoribus sufficere poterant de viro Dei ad insigne virtutis, quæ per imitatores suos egisse videtur, quia hoc ab ipso sibi acceperunt quod signis et miraculis enituerunt, quod mundi gloriam calcantes, et carnis illecebras declinantes, spretis rerum possessionibus, soli Conditori toto corde adhæserunt.

V. Sed quia signum de cælo quærentes a Domino, signum Jonæ audierunt; qui tamen signum Jonæ a mortuis resurgentis non crediderunt per revocatum hominem quasi de ventre ceti infernalis, pensanda sunt merita beati pontificis. Erat namque in ecclesia Beatæ Mariæ, quæ intra muros Cameracæ sedis est constructa, puer quidam, nobilis prosapiæ, in villa ortus quæ ab incolis Vallis nomen accepit, vocabulo Landelinus, quem parentes, fonte baptismatis innovandum et ob suarum salutem animarum disciplinis sacris imbuendum, beato Autherto tradiderunt. Qui, licet adhuc teneræ ætatis infirmitate detentus, prætendebat moribus quædam signa futuræ sanctitatis. Quamobrem antiquus humani generis inimicus, qui ab initio bonis actibus resistere contendit, invidia facibus accensus contra hunc in tentatione se rexit, quatenus et beato viro laboris sui fructum adinnet et puerum mortis vulnere sauciaret. Futurum enim metuebat ne per conversationis ejus exempla multi olim excitarentur ad normam justî operis exsequendam. Sed unde hostis impurus adversus beatum Authbertum suæ malitiæ ausum excitavit, inde ei victoriæ occasionem invitavit ministravit. Nam quia sub stricta providi magistri censura puer adhuc modicus agebatur, ex quo nulla sibi insolentia patebat occasio, frustratam sibi malignus spiritus erubescibat victoriam. Ut autem in virilis animi robore adolescens evasit, quæ ætas liberior ad quæque audendum semper videtur, continuo hostis impro-

tur, dum se juveni consulere putabant, perniciosius cum male persuasionis icibus impugnabant. Qui et ipsi, eodem spiritu agitati, referebant egregiam juventutis formam indignum esse ecclesiasticis cultibus occupari; debere potius virtutem veterum imitari parentum qui militiæ sæcularis artibus magnam rerum gloriam acquisierunt; illam autem monasterii regulam, intolerabilem, planam ad suscipiendum, arduam ad exsequendum, nemini expectandam, nisi quem animus formidolosus, aut ætas debiliior, aut ad nullum decus fortitudinis apta, vincere ingloriorum cogit et ignotum. Verum, sicut solet fieri et omnis sermo malus facile mentem audientis inficiat, eum assidua colloquia et diuturnus usus pestem animis infundere soleant, etiam si norum tranquillitas sit, tamen, sicut stagnum mite, ventis exagitantibus, in æstum assurgit, ita bona natura improbis monitoribus fluctuat. Patet certe fallaciæ ætas juvenilis, et facile decipitur, cum fraudulentorum insidiis circumvenitur. Vix etiam restitit dolis ætas senilis, nam et somine prudentia plerumque versutis circumventa insidiis irriteret. Ergo si maturior usus sepe labefactus, neque sibi prospicere potest, quid mirum si ætas immaturior sibi adesse non potuit, quæ tantis perurgebatur insidiis? Provida itaque Dei dispensatione permissum est ad tempus prævalere improbi seductoris malitiam, non tamen ad fructum [effectum finalis] socialis ruinæ, sed ut manifestarentur opera Dei et merita beati Auberti in illo. Sicque factum est ut hostis impurus non se ab incæpto ante compesceret quam incautum juvenem sensim ad sententiam suam inflecteret.

VI. Qui malesuadæ dilectionis blandimentis mollior factus, concito ceu equus infrenus rectore contempto monasterium deseruit, et sæcularis militiæ armis intentus, postmodum se colligit totum ad studia rapinæ; et quos hujusmodi negotii voluntarios audivit, his tota familiaritate se inferiorem dedit, tanto pronior ad scelera quanto ei de impunitate securitas, et potentis generis aspirabat auctoritas. Timens vero, ne de sollicitis parentibus requiri debuisset, neve indicio nominis inveniri potuisset, mutato nomine quo appellari consueverat, Maurosum se appellari jubet; sane non incongruum talibus studiis agnomen, qui candido ecclesiasticæ munditiæ habitu expoliatus, furtivam Mauritanicæ infidelitatis mentem latrocinandi studio induerat, et perditionis se latebris occultaverat. Qua rerum fama excitatus vir Dei alius quam dici possit ruina fratris ingemuit. Sed et de præsumptione adversarii pro indignationis motu infremuit. Quid tamen ageret? Itaque unum, quod illi semper familiare erat subsidium, adiit orationis remedium, multisque pro errantis juvenis salute precibus Dominum rogat, quatenus respectu gratitiæ pietatis

quia oculi Domini super justos, et aures ejus in preces eorum (Psal. xxxiii). Porro humanæ salutis amator competentem famuli sui causam prævidit, qua et piæ petitionis compleret effectum et sanctæ matri Ecclesiæ erroneum restitueret filium.

VII. Contigit quidem ut cujusdam divitis domum diripere cum suis complicitibus solito more pararet. Cumque jam incumbentibus tenebris nox tetra inhorresceret, qua illi nefarium opus perficere festinabant, pia Dei dispositione contigit unum ex supradictis furunculis morte deprehensum spiritum exhalasse, cujus animam corporeo carcere resolutam, peccatis exigentibus, diabolus secum ad infernalis claustra traxerat. Ad cujus exsequias dum inani religionis studio socii excubarent, et Maurosus, defuncti dolore vehementer afflictus, se ex lassitudine et tristitia paululum daret quieti, divina voluntate, et suffragantibus meritis beati Auberti, datum est adolescenti videre quantis pœnis illa miserrima anima in inferno cruciatur, quantis ultricis flammæ incendiis urebatur, ac si erranti juveni ex divina voluntate hoc daretur ad exemplum formidinis, ut videlicet ex hæc consideratione colligeret quanta ei reatus sui pœna instaret quem ex consortio criminis similis culpa accusaret.

VIII. Consternatus vero tanto errore visionis juvenis, animo æstuebat quemadmodum tam strictæ animadversionis judicium subterfugere valeret; sed ex consideratione criminis oriebatur quasi diffidentia recuperationis. Tum vero in terram corruens, lacrymabilis querimoniæ se vocibus incusabat. Cui assistens angelus Domini: « Quidnam est, inquit, miserande juvenis? quid invocas, auras infructuosos flatibus fatigas? Quid illum importunis precibus stellas quem offendere non timuisti? Hæccine est stola quam ab ipso regenerationis fonte indueras? Hæccine professionis fides quam, abrenunciato Satana cum suis operibus, te servaturum promiseras? Quid vultus supernos refugis quos habiturus eras concives, si Aubertum audisses? Ecce quomodo Filius Dei factus est mancipium diaboli. Nunquid Maurosus signatus, Maurosus unctus, Maurosus renatus? Landelinum in libro nobiscum vitæ Aubertus obtinuerat ascribi; Maurosum diabolus secum inserit chirographo perditionis. Scias vero quia non leviter apud districtum judicem actum est quod ad injuriam suam insolentias tuas tam æquanimiter hucusque portavit, quod fugitivus ejus aut manus hominum impune fugerit, aut mortis laqueum declinare potuerit. Diu enim est, quod tanti pœnam incendii cruciandus subiturus eras, nisi intercessio beati Auberti advocati tui, iram ultricem judicis mitigasset. Tibi paratus ignis cruciatoris accenditur, sed Auberti lacrimis flammæ ejus exstinguantur? Vel nunc expertus intellige, qui potius eligas: cum tormento duci in barathrum

num, et Christi militiam assumens, ducem tuum imitare Autbertum. Audi beatissimum præsulem, et recognosce tuum spiritualem Patrem, tuum protectorem, tuum ab æterno interitu redemptorem. Suscipe vero ab eo monita cœlestis doctrinæ, quibus emendator factus merearis stolam quam perdideras recipere, ipso intercessore. His dictis, angelus continuo disparuit. Nos vero quale quantumque æstimare possumus quod Autbertus, testibus angelis, virtutum gratia nitet. et apud homines debitæ venerationis officio caret! Porro sunt plena jucunditatis quod, adhuc in terra homo positus, inter angelicos cives meritis fulget; sed non sine dolore et formidine recolitur quod, supernis cœtibus conjunctus, inter homines negligentius digno cultu venerationis celebratur.

IX. Jam vero Landelinus angelicis affatibus paulisper recreatus, sed timens sibi subvenire tardius, relicto nefandæ societatis collegio, quantocius civitatem petiit, et si ibi sanctus vir esset, a custodibus diligenter requisivit. Qui de præsentia beati viri certior factus, nihilque dissimulandum arbitratus, pœnitentia ductus, ad pedes sancti provolutus, culpam fatetur, errori veniam postulat. Tum vero videres ex longinqua regione prodigum filium redeuntem, et patrem in oscula rudentem. Itaque vir sanctus, paterna pietate præstrictus, juvenem excepit, veniam promittens si mala præterita melioris vitæ conversione purgaret, nihil igitur diffidendum putaret se pro illo rationem redditurum; quidquid fuerat offensionis innocentia vice computandum, si tamen scelerata consortia penitus vitanda æstinasset. Paratum se juvenis ad omne satisfactionis genus fatetur, utpote quem recentis adhuc visionis horror terruerat. At pius pater, votis ejus congaudens, suscepit eum-pœnitentem, quem diu sleverat a se recedentem, sinumque ei divinæ aperiens misericordiæ, reddidit eum sanctæ matri Ecclesiæ. Qui in tantum sub disciplina venerabilis Patris vigiliis se et jejuniis præritorum agens pœnitentiam constrinxit, ut inferni eum vidisse et pertimuisse tormenta, etiamsi lingua taceret, conversatio loqueretur. Itaque sub sæculari habitu in monasterio aliquantulum conversantem vir sanctus ad purum hortatur relinquere sæculi negotia, ut liberius meditaretur cœlestia. Paratumque videns ad omnia, abscondit ejus comam capitis, a quo depulerat maculas cordis. Adeptum denique hanc dignitatis gratiam, dum animadverteret in eo sanctitatis vigere virtutem, per singulos gradus promovit ad diaconatus officium! Ad quod sic apparuit aptus, ut liquido claresceret omnibus quod Dei gratia ad id electus esset. Paucis vero interpositis diebus cum magis ac magis semetipsum erigeret in Dei famulatum, beatus pontifex agens gratias Deo ad presbyteratus culmen eum evexit.

A urbana fastidens se ad remotiora loca contulit in locis desertis secus fluenta Sambre. Quo in loco solitudinis cum signis et miraculis et piæ conversationis studiis pollere videretur, multi illic ab eo ad servitium summi Conditoris sunt congregati. Ad evacuandam igitur prioris vitæ maculam, in locis quæ sibi ad refugium et receptaculum latronum paraverat, monasteria construxit, statuens ministros in executione ecclesiasticæ institutionis; et quos ante socios habuerat criminum, postmodum fecit cooperatores divinorum mysteriorum. Quæ, si quis vitæ ejus seriem textumque conversationis diligentius inspexerit, facile inveniet, præsertim cum monasteriales habitationes quas ipse construxit, præsentibus potius appareant quam nostro sermone explicentur. Nam, ut de reliquis sileam quæ fortasse non benevolis auditoribus fastidio sint, apud Laubias extruxit monasterium in honore B. Petri apostoli. Quod cernentibus quidem ad judicium egregii laboris sufficere potest; quod etiam regis ditavit muneribus, ac villarum [et] familiarumque replevit copia. Cui quidquid priorum regum munificentia passim per Francorum acquisivit regna delegavit, ne fratrum congregatio ibidem serviens egeret his quæ monachis feruntur esse congrua. Quo in loco regendæ ecclesiæ beatum Ursmarum præfecit, virum moribus ornatum, signis et miraculis coruscum; cujus doctem meritum vitæ ipsius libellus editus insinuat. In præsentis autem exempli negotio, quis non similem Joanni arbitraretur Autbertum, dum ille ex latrone tutum Ecclesiæ provisorem, iste ex æque latrone, et ex impio raptore, verum fecit Domini sacerdotem? Sed nobis ista interim replicantibus pensanda occurrit immensa pietas Conditoris, qui post lapsum peccatores ad innocentiam venire donavit. Item ex illius sententia maxillam Leviathan, armilla divinitatis suæ perforatam, et credimus et gaudemus, dum viro huic semel in fauces ejus lapsa et evadendi aditum aperuit, et, ne ulterius relaberetur, custodivit.

XI. Athenis vero urbe Græcorum nobilissima, adolescens quidam inclytis ortus natalibus, studiisque litterarum exercitatus, sed et fidei moribus adornatus, ex inspiratione superni amoris, patriam parentesque deserere cursumque longæ peregrinationis meditabatur assumere, quatenus impensis temporalis exsilii mercaretur æternæ portionem hæreditatis. Igitur Romam veniens, oratoria apostolorum orationis gratia lustrando aliquantulum temporis explevit. Qui, nocte quadam, lassescens ex itinere artubus, in somnum resolutus, divinæ jussionis voce monetur occiduos Galliarum fines expetere, pagumque Hagnon penetrans, congruum suæ habitationis locum querere, ubi, oratorio constructo, vocationis suæ tempus exspectaret. Sciens

Qua voce divina beatum portendi Authertum sequentia indicant. Sed jussionem Domini explere desiderans vir Dei Gislenus (sic enim nomen erat illius), regionibus diversis, insulis et urbibus peragratis, prospero cursu tandem pervenit ad locum qui tunc temporis ab incolis Ursdungus dicebatur, ex consuetudine videlicet ursæ parturientis; nunc vero Cella vocatur. Qui locus distat tricenis fere millibus ab urbe Cameracensi; in qua ipse ex divino oraculo sanctum pontificem super gregem Christi cura pervigili audierat insudare. At ille noxiis avulsis arboribus, basilicam in honore apostolorum cepit ædificare, et studiis honorum se operum exercitare. Disseminante vero diabolo zelum invidiæ per corda malorum, auditum est aliquos, ut est mos adulantium, sancto episcopo suasisse ne sineret illum pseudo-doctorem in sinibus suis ad injuriam sui honoris manere, ut qui ad seducendas mentes simplicium, urbana sapientium conventicula vitans. in has solitudines convenisset. Sed vir Domini advertens suggestionem invidia potius quam ratione compositam: « Non est, inquit, nostrum, hominem indiscussum judicare, neque omni spiritui credere, donec probetur si ex Deo sit. »

XII. Mittitur itaque nuntius qui hominem ad conspectum pontificis accersire debeat, hoc interim proposito ne vir Dei ex conventu quovis injuriæ motu contristaretur. Evocatus autem beatus Gislenus cepit Deo gratias agere quod se per suum pontificem superna gratia visitasset. Perveniens itaque ad urbem, sancto presentatur episcopo; quem ille, ut flagrabat charitatis dulcedine, sic affatus: « Dic, inquit, nobis, frater charissime, cujas es, cujusve dignitatis? » Cui ille respondens: « Græcus, inquit, natione, Christianus vero dignitate, Athenis vero ortus, Christi baptismate renatus. Ita Romam adiens, per Dei præceptum hanc perveni in patriam, super flumen Hagnam, in loco qui dicitur Ursdungus; operor manibus, ædificare gestiens Deo oratorium. Desiderabam equidem tuam expetere sanctitatem, petiturus licentiam agendi quæ sunt cœpta, sed prævenit gratia tua, quæ nos accersivit. » Intuitus autem almus episcopus viri sermones, nihilque reprehensionis deprehendens, dilexit eum; sique per aliquot dies gratia hospitalitatis retentum, et corporalis alimoniam subsidio, et sacro spiritualis vite colloquio satiavit. Dehinc benedictionis suæ munere donatum, acceptaque regrediendi licentia, eum venerabilis Pater hortatur perficere studiose quæ cœperat, seque, peractis quæ congruerent, oratorium suæ auctoritatis benedictione consecraturum promisit. Qua episcopi promissione letus, operi ardentius instabat, animadvertens jam ex rerum eventu se

debeat. » Gaudens igitur venerabilis Pater bonis viri studiis, accersito secum beato ac venerabili Dei cultore Amando, cum magna circumfusæ plehis exultatione monasterium ad laudem Domini et honorem apostolorum Petri et Pauli consecravit.

XIII. Sed et illud prætereundum non æstimo quod, cum superni spiritus, in rebus humana sollicitudine administrandis, paucis, et illis purioris vite munditiæ prædites, non nisi per visiones aut obscura mysticæ visionis ænigmata se videri permittant, beatum Authertum angelos corporalibus oculis sæpe vidisse multi audierunt. Quod mirum prudentibus videri non debet, cum internus mentis intuitus corporei aspectus lumen ad spiritualia cernenda accenderet quem ab infimis rebus virtus continentia clauserat. B Rerum quidem necessitas exigebat ut venerabilis Pater canonicos suos, qui Atrebat in Beatæ Mariæ monasterio famulabantur, visitaturus adire deberet. Qui locus olim et ambitu murorum et frequentia civium celeberrimus fuerat, sed, gentium infestatione a prisco statu deformatus, crebris ruinis hucusque consistit. Ubi cum de rebus Ecclesiæ satis ad tempus tractasset, quadam nocte, ut illi erat semper moris, fratribus adhuc quiescentibus, surgens ad nocturnæ orationis tempus, usque in lucis crepusculum continuavit. Necdum vero cursum orationis expleverat, cum se foras, quasi pro refocillandis aliquo relevamine artubus, suspensa interim oratione contulit, et stans in mœnibus cepit piæ meditationis motibus pulsari quamobrem Vedastus, tantorum spatio annorum vilis sepulcri cespitè clausus, debito honore careret, quem jam superiorum civium consortio exultantem cœlestis Hierusalem, ceu gemmam virtutum fulgorem micantem, adscivisset. Etenim, a die depositionis ejus usque ad tempus beati Auberti, sex fuere episcopi quibus ipse septimus ad pontificii culmen successit, cum tot labentibus annis gemma Dei pretiosa subterraneo adhuc specu clauderetur, cujus sepulcrum hanc longe a dextro cornu altaris Beatæ Mariæ distabat; cum vero tot egregios Christi confessores illis fuisse temporibus audiamus, meritis sublimes, virtutibus illustres, minimis in rebus sollicitiores, procul dubio manifestum est non eorum ignavia negligentius jacere tantum thesaurum, sed divino judicio et voluntate beati Vedasti hoc exsequendi muneris ministerium beato Auberto reservatum. Cœpit igitur anima æstuarè quonam transferri sanctus confessor debuisset, reputans secum incongruum fore duo luminaria magna angusta unius domus sede cohiberi: videlicet ne, ubi præclara Dei Genitricis memoria primatum nominis tenebat, tanti Patris gloria obscurior videretur; cum repente, aurora rubente, orientem versus intem-

neus, revelante spiritu, visionem cognovit angelicam. Intellexit igitur vir Dei beatum Vedastum illuc, annuente Christo, transferendum.

XIV. Beatus igitur pontifex, tali revelatione certior factus, beatum Audomarum, qui ea tempestate Tarvanensis urbis gregem cura pervigili regebat, ad tam solemne translationis officium invitandum æstimavit. Qui, licet senio pressus et amissione luminum debiliior factus, imbecillioris tamen corporis tantum non formidabat laborem, quantum beati Auberti mandato satisfacere gaudebat. Difficultatem igitur corporis superabat charitas mentis, Christoque gressus regente, devotus ad venerandum pervenit episcopum. At ille cum quid animo gereret, et quid sibi divinitus esset ostensum referret, congratulabatur visioni, et se fraternæ sedulitatis studio obdienter accinxit. Jam vero æstimari non potest quanta confluentis populi turba eo die ad eum locum convenerit, clerus videlicet et utriusque sexus non ignobile vulgus. Parato igitur feretro et omnibus quæ necessaria videbantur, detecto sepulcro, et imposita antiphona, cum magna reverentia sanctum thesaurum sustulerunt, paratisque crucibus, et cereis et omnigenis solemnibus pompæ ornatibus, cum magna plebis exultatione sanctum corpus ad locum destinatum transferre cœperunt. Transeuntes autem prædictum fluviolum, cum jam sub urbanos fines contingerent, et beatus Audomarus sancti Auberti vestigia pedetentim prosequeretur, statim supernæ operationis in se agnovit virtutem, ut ei aperte daretur intelligi quanti essent meriti, et is qui portabatur, et is qui portando sequebatur. Nam, depulsa longæ cæcitatibus nocte, statim oculorum lumen recipit, in loco videlicet ubi in memoriam beati Auberti ecclesia constructa a præsentibus adhuc cernitur in testimonium præsentis miraculi. Sed quia venerandus vir Audomarus parvi-pendebat lumen carnalium oculorum, qui lumen certe civium desiderabat supernorum, illico precibus eandem quam ultroneus ferebat rursus impetravit cæcitatem. Quæ exhibitione miraculi non latet virtus operantis, sed superest quærere meritum optatæ virtutis. Verum subtilius speculantibus dubium esse non potest quia, prætereuntibus meritis sancti Vedasti, fides ut efficeretur obtinuit beati Auberti. Stupentibus autem

A qui aderant vario eventu miraculi, beatum corpus ad locum ab angelo designatum honorifice transtulerunt. Quo in loco venerabilis episcopus monasterium construxit, et ex rebus sui episcopii in usum famulantium pro rerum opportunitate donavit, ubi, juxta congruam rerum facultatem, fratres in obsequia divini cultus deputavit. De obitu vero, quo tempore sancta B. Auberti anima, carne soluta, supernam Hierusalem petiit, certum quid ad nostram notitiam non pervenit, nonnullis obsistentibus causis quæ etiam maxime virtutum ejus partem a nostra memoria sustulerunt. Fuit autem sanctum corpus ejus tumulatum in ecclesia Beati Petri, quæ extra muros civitatis tunc erat, nunc vero intra mœnia ejus est. In qua requievit usque ad tempus Dodilonis episcopi, qui ei decimus quartus in episcopatu successit. Hic, cum Nortmanni Galliam depopulati essent, cum magna diligentia sanctum corpus in ecclesiam Beatæ Mariæ transtulit, ubi honorifice collocatum multo tempore quievit.

XV. Porro Otho imperator, Henrici regis filius, a Fulberto Cameracensi episcopo dari sibi petiit corpora sanctorum præsulum Auberti et Gaugerici. Ille vero, quibusdam in consilio adhibitis, Theoderici Cameracensis episcopi et alterius sacerdotis corpora ei dedit, quibusdam adjunctis e corpore sancti Auberti articulis; prudenter id quidem, ne civitas Cameracensis suis patronis orbaretur. Lætus igitur imperator præclaras reliquias in monasterio quod ipse Magdeburgi construxit reponendas curavit. Porro autem fama Germaniam omnem occupat sanctos Aubertum et Gaugericum e Galliis in Saxoniam translatis. Sed scus ipsa res habet; nostris enim temporibus Herluinus præsul Cameracensis, diligenter perscrutatus, beati Gaugerici corpus maxima ex parte reperit. Ejus autem successor Gerardus monasterium in quo sanctus Aubertus quiescit, ab Herluino amplificatum, in memoriam sancti Pauli solemniter consecravit, sacrumque beati Auberti corpus suis sedibus restituit, anno Christi decimo supra millesimum. Qui locus haud procul abest ab ecclesia sanctissimæ matris Dei, et perpetuæ virginis Mariæ; in eoque recta fide petentibus, beato Auberto intercedente, beneficia divina præstantur.